

VÁLASZ SZÁSZ KÁROLYNAK.

Szász Károly cikksorozatban támadta meg Makkai Sándor erdélyi ref. püspök Ady-könyvét (*Magyar fa sorsa*), amelyből a Széphalom múlt száma is közölt egy kisebb részletet. Szász Károly vádjai: „destrukció”, „szellemi mérték”, „veszedelmes könyv”, „tisztátalan erkölcsi felfogás”, „bomlasztó radikalizmus” stb., stb. Szász Károly egyenesen az erdélyi magyarságot aposztrofálta, hogy tagadja meg magától azt a szellemet, amit Ady Endre és védője, Makkai Sándor, képviselnek. Úgy hisszük, hogy erre a kérdésre egyedül az erdélyi magyarság hivatott válaszolni. Azért a többi válaszok mellőzésével alább két erdélyi író nyilatkozatát közöljük.

Hegedüs Loránthoz, a Pesti Hírlap főmunkatársához, Erdély legkiválóbb élő lírikusa, Végváry (Reményik) Sándor, a Kisfaludy-Társaság és az erdélyi Helikon tagja, az Ady-pörre vonatkozólag a következő levelet intézte:

„Kegyelmes Uram! Kérem, engedje meg, hogy ezuton mondjak őszinte, hálás köszönetet azért, hogy Nagyméltóságod és a Pesti Hírlap az Ady-t védő cikkeknek helyt adni sziveskedtek. Engedje, hogy ehhez az egyéni köszönethez csatoljam azt a másikat, amelyet legbensőbb meggyőződéseim szerint az én szívemen keresztül Erdély küld most Nagyméltóságodnak. Köszönjük, hogy sikra szállott abban a kérdésben, amely legmélyebb alapjaiban és végső következményeiben már nem az Ady Endre poézisének kérdése, hanem sokkal egyetemesebb világkérdés. E világ-kérdés miként alakulásától függ azonban a magyarság szellemi sorsa, s — erdélyi hitünk szerint — egysesgyedül szellemi sorsától — jövője. Köszönjük Nagyméltóságodnak, hogy tudásának gazdag fegyvertárát az egyetlen igazi szabadság, a szellemi és lelkiismereti szabadság szolgálatába állította. Köszönjük, hogy segítségünkre jött a nagy perben, amely immár több mint Ady pere: Erdély ősi pere ez az emberség s méltányosság érvényesüléséért. Antigone örök pere ez, aki az elbizakodott földi igazságszolgáltatásnak szemébe mondja a nagy figyelmeztetést:

„Ki tudja, ott fenn ily mértékkel mérnek-e?” Magamat, s magunkat Kegyelmes Uram további szíves jóindulatába ajánlva, maradok mélyen tisztelő igaz hívé:

Reményik Sándor”.

(Pesti Hírlap, 1927 júl. 5.)

Az Ady-revizió elkésett. A magyar irodalom sebe már össze van forrva az Ady vére által. Magyar irodalom ma csak egy van és mindaz az „irodalom”, amely távol érzi magát az Ady által megtermékenyített irodalomtól, amely szakadékot lát a magyar irodalomban, mindaz az irodalom ma már hervadt lomb, nem irodalom vagy nem magyar.

Az Ady-revizió elkésett. *Felnőtt egy magyar ifjúság, amely magáénak, jóra tanítójának, jövőre való útmutatójának méri vallani Adyt*, anélkül, hogy az ő szomorú testiétét például kívánná, anélkül, hogy a destruktivitás, az ellenséggel

való cimborálás, az istentelenség, hazafiatalanság és erkölcstelenség gyanújának árnyéka is hullhatna rá, anélkül, hogy nemzeti hagyományait megtagadná, hogy Petőfit, Vörösmartyt, Aranyt becsülni és szeretni ne tudná. Felmött egy magyar ifjúság, amely tudva tudja a múlt hibáit és azokon segíteni akar, amely apái el-kártyázott örökségét munka árán akarja visszaváltani, amely igenis megtagadja múltjában azt, amire csak orcapurulással lehet emlékezni, amely nem a bajok és bűnök szégyenlése és eltakarása, hanem azok teljes és elfogulatlan ismerete révén akar egészséges lenni.

Felmőtt egy magyar ifjúság, amelynek hivatása, hogy ne hagyja nemzetét ismét azon az úton, ismét a vallási türelmetlenség és a tehetetlenség útján, de most aztán teljesen és jóvátehetetlenül a megsemmisülésbe zuhanni alá.

Minden mondottakban Erdélyre hivatkozom. Erdélyre, melynek irodalma a múltéhoz képest nem láttat szakadást, amelynek irodalma egyenes folytatása. Adynak és mégis csupa egészség, építés. Mert Makkai s az egész Erdély nem is tudta soha, hogy Ady destrukció. Mert ő maga örökké egészség volt.

Erdélyre hivatkozom. Amelynek cseppnyi Székelyudvarhely városkájában egy Szabó Dezső már 1910-ben tanította az Ady-irodalmat, ahol tehát már ezelőtt tengernyi hosszú tizenhét esztendővel elintéződött az Ady-revizió, s ahol ma egy püspök maga szól a kiközösített költő mellett.

Erdélyre hivatkozom, a vallás- és gondolatszabadság, jobbágyfelszabadítás és nemzetiségi béke földjére, melynek hagyományt és fajtisztaságot minden másnál jobban megőrző rögeiből mégis mindenkor könnyen és dúsan nyílt ki a haladás virága, melynek népe és társadalma a sovinizmus legmélyebb pontján is állandóan látta a humánus teljes horizontját, melynek népet a legvéresebb időkben s örökké véres életében is gyermeki erkölcsök bölcsője rengethette, melynek népe határtalan természeti életében, természetlátásában és értésében, természettel való együttlékezésben Istenhez pogányul is közelebb volt, mint Mózes az égő csipkehokorhoz.

Erdélyre hivatkozom, mikor azt mondom: nem véletlen, hogy az Ady-per egész folyamán, tegnap és ma még eddig csak két ember volt illetékes az Ady-kérdéshez nyúlni: Szabó Dezső és Makkai Sándor és erdélyi volt mind a kettő. Még eddig csak nekik volt joguk Adyhoz nyúlni, mert művész, pap, tanító, sokat szenvedett és magyar legyen az egy személyben, aki ebben a percben bíró lenni mer . . .

(Hid, 1927. évf. 77—78. l.)

Csanády György.

*

Nem erdélyi ember nyilatkozata, de mégis ide kell iktatnunk Székfi Gyula sorait:

„ . . . Nem ártata szerény nézetem szerint, ha a könyvnek legalább szigorú kritikusai gondolnának a trianoni határookra és azokon túl élő magyar tömegekre, akik a szerző (Makkai Sándor) vállaira súlyos nemzeti feladatokat róttak és azok teljesítésében őt egyöntetűen támogatják. A leszakadt magyarság egyik vezető egyéniségének ily korlátlan hevű, végtelen megtámadása nem szolgál magyar célt. . . Mindeniütt elkövethetünk hibákat, de itt a legkisebb hiba is: nemzetgyilkosság kísérlete. (Magyar Szemle. 1927:101.)